

ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ГУМАНІЗМУ

Ткач А. О.

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 013 – Початкова освіта*

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: Шапочка К. А.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри початкової та дошкільної освіти

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна

У сучасних умовах модернізаційних змін в Україні дедалі більшої гостроти набувають проблеми вихованості дітей та молоді на засадах толерантності, плюралізму, гуманізму. Суспільство знань, що швидко розвивається, потребує активного розвитку неперервної освіти, організація якої має бути гнучкою, швидко реагувати на зміни, а також на мінливі виклики ринку праці. Враховуючи інноваційні вимоги і тенденції, зважаючи на модернізацію та глобалізацію, система початкової освіти України потребує пошуку нових управлінських рішень з опорою на гуманізацію виховного процесу.

Важливою ланкою освіти, що закладає основи гармонійного розвитку дитини, сприяє гуманізації, збереженню національних традицій, мови, культури, створює умови для дружби, творчості і радісного дитинства є початкова школа. На необхідності організації освітнього процесу в початковій школі на гуманістичних засадах наголошується в Законі України «Про освіту» (2019 р.), у Концепції Нової української школи (2020 р.), Державному Стандарті початкової освіти (2018 р.), зокрема Глобальній стратегії охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків на 2016-2030 роки.

Теоретичну основу нашого дослідження склали основні ідеї Я. Коменського, Я. Корчака, А. Макаренка, Й. Песталоцці, Ф. Прокоповича, В. Сухомлинського, С. Шацького про народний і суспільний характер виховання; сучасні концепції гуманізації освіти (Г. Балл, В. Білоусова, Є. Бондаревська, С. Гончаренко, М. Євтух, Ю. Мальований, О. Сухомлинська та ін.); концепції і технології початкової освіти (Н. Бібік, А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш,

В. Ільченко, Т. Ковальчук, О. Кононко, С. Курінна, І. Печенко, Т. Поніманська, О. Савченко, С. Совгіра, О. Сокуренько, Г. Тарасенко, С. Якименко, І. Ярита та ін.).

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави для висновків, що теорія і методика виховання гуманістичних цінностей в учнів, які навчаються в початкових класах, залишаються недостатньо розробленими з погляду потреб нової педагогічної реальності, зокрема концепції НУШ. Розбудова Нової української школи – це довготривала реформа, яка нині перебуває на другій фазі реалізації (2019-2022 рр.). Згідно з Концепцією «НУШ», підґрунтя нової школи складає дев'ять ключових компонентів, серед яких вагому роль відведено вихованню здобувачів освіти на засадах гуманізму, що забезпечить сприятливі умови, шляхи і засоби для навчання учнів, педагогів, батьків не лише в споруді закладу освіти.

Гуманістична система виховання ставить в «епіцентр виховання» особистість дитини як найвищу цінність життя. Формування особистості передбачає не тільки рівень розвитку соціальних властивостей людини, а й виховання цінності, що виражає «ідеал людини, який у будь-яких умовах зберігає справжню людяність» (А. Швейцер). Гуманістичне виховання Заходу представлено авторськими системами М. Монтесорі (1870-1952 рр., Італія, Нідерланди), Р. Штайнера (1925-1961 рр., Німеччина), С. Френе (1896-1966 рр., Франція) та іншими. У центрі цих систем перебуває особистість, її цінності, особиста свобода, уміння прогнозувати і контролювати власне життя [2, с. 16].

В Україні ідеал гуманістичного виховання блискуче реалізував у 50-60 роках ХХ століття В. Сухомлинський (1918-1970). Уся виховна система керованої ним Павлівської школи була орієнтована на творення щастя кожного вихованця, доброго ставлення до дітей, створення умов для індивідуального, творчого розвитку кожної особистості. «Виховання полягає в тому, – стверджував педагог-гуманіст, – щоб уміло, розумно, мудро, тонко, сердечно торкнутися до кожної з тисячі граней, знайти ту, яка, якщо її як перлину шліфувати, засяє неповторним сяйвом людського таланту, а це сяйво принесе людині особисте щастя. Відкрити в кожній людині її, лише її неповторну грань, – у цьому мистецтво виховання» [4, Т.1; с. 69].

У 80-х роках ХХ століття гуманно-особистісний підхід у вихованні обґрунтував і практично реалізував у «Школі життя» відомий грузинський психолог і педагог Ш. Амонашвілі. У гуманній школі автор виділив особливе ціннісне ставлення до вихованця, визнання розвитку особистості головним завданням школи, а становлення індивідуальності особистості – її головним результатом [1, с. 44-45].

Гуманізація виховного процесу розглядається як сучасна освітня стратегія, у центрі якої конкретна дитина з її можливостями, правом на творче самовираження, вільний розвиток і реалізацію природних здібностей. Основи виховання гуманної особистості в контексті сучасного розуміння його сутності та пріоритетів визначає концепція виховання гуманістичних цінностей учнів (І. Бех, О. Вишневський, Н. Ганнусенко, Ю. Мальований, К. Чорна) [2]. Автори концепції акцентують: «У вихованні мають гармонійно поєднуватися інтереси особистості – вільний саморозвиток і збереження своєї індивідуальності; суспільства – щоб саморозвиток особистості здійснювався на моральній основі, а виховання сприяло репродукції культурних, соціалізованих людей; держави, нації – щоб усі діти стали компетентними громадянами-патріотами, гуманістами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі». Щодо змісту виховання концепція виховання гуманістичних цінностей учнів визначає базовими гуманістичними цінностями, що характеризують індивідуальну культуру особистості, рівень її вихованості, добро, відповідальність, совість [2, с. 4–11].

Гуманізація виховного процесу передбачає орієнтацію на виховання як на найвищу цінність, повагу до його особистості, довіру до нього, прийняття його особистісних цілей, бажань та інтересів, створення сприятливих умов для розкриття його здібностей і обдарувань [3]. Ми твердо переконані, що гуманізація освіти починається зі змін у свідомості педагогів, їхнього бажання по-новому поглянути на свою діяльність, збагатити досвід, розширювати світогляд. Реалізації цього принципу сприяють бесіди на морально-етичні теми, виховні заходи, поезія, музика, фільм-аналіз, інтерактивні методи. Важливим чинником гуманізації є формування ціннісного ставлення вихованців одне до одного, до педагогів, вихователів, опора на активність дитини, опора на позитивне в ній, створення «ситуації успіху» та ін.

Отже, важливим аспектом прогнозованого результату виховного процесу в початковій школі, відповідно до результатів дослідження педагогічної практики, є моральні якості особистості учнів, їхні духовні цінності, загальна культура. Таке розуміння провідної мети власної діяльності педагогами зумовлює позитивний досвід.

Література:

1. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике. Москва: Изд. дом Шалвы Амонашвили, 2015. 496 с.
2. Бех І. Д. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів / Бех І. Д., Ганнусенко Н. І., Чорна К. І. *Шкільний світ*. 2005. №45. С. 4-11.
3. Лугова В. М. Зростання ролі особистісної компетентності керівника в умовах гуманістичного підходу до управління [Електронний

ресурс] Режим доступу: http://www.businessinform.net/pdf/2012/10_0/263_266.pdf

4. Сухомлинський В. О. Вибрані пед. твори: у 5-ти т. Київ; Радянська школа, 1977.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-266-4/102>

ПРОЄКТУВАННЯ КОНСТРУКТИВНОГО БАТЬКІВСЬКОГО СТАВЛЕННЯ У РОДИНАХ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Фалько Н. М.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

Гузь Н. В.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя, Україна

В умовах російської військової агресії та тимчасової окупації понад 60% Запорізької області, понад 50% її мешканців стали вимушено переміщеними особами на підконтрольній Україні території чи виїхали за кордон. Ситуація вимушеного переселення у більшості випадків перетворюється для родини на проблему виживання, яка потребує мобілізації ресурсів усіх членів родини. Часто екстремальні ситуації йдуть одна за одною, не даючи людині відновити свої сили [1]. Тому на перший план виходить проблема збереження психологічного здоров'я та конструктивних взаємовідносин у родинах, які вимушені покинути власні домівки та адаптуватися в нових буденних реаліях внаслідок повномасштабної воєнної агресії. У житті членів таких родин домінують страхи, тривожність, пригніченість. Тривале переживання цих станів часто призводить до негативних поведінкових реакцій, які є реакцією на стрес та індикатором емоційного неблагополуччя [3]. Перебування таких родин під постійним впливом стресогенних факторів та в умовах невизначеності детермінують руйнацію довірливих, конструктивних